

ĐH Y DƯỢC HẢI PHÒNG
TTTT - TV

TLTK

B14,C11

2020

PGS. TS. PHẠM MINH KHUÊ

NGUY CƠ NGHỀ NGHIỆP VÀ RỐI LOẠN CƠ XƯƠNG Ở NHÂN VIÊN Y TẾ

(Sách chuyên khảo)

NHÀ XUẤT BẢN Y HỌC

PGS.TS. PHẠM MINH KHUÊ

**NGUY CƠ NGHỀ NGHIỆP VÀ
RỐI LOẠN CƠ XƯƠNG Ở NHÂN VIÊN Y TẾ**

(Sách chuyên khảo)

NHÀ XUẤT BẢN Y HỌC

HÀ NỘI - 2020

LỜI GIỚI THIỆU

Trong vòng 50 năm qua, những nghiên cứu về vệ sinh lao động và các rối loạn bệnh lý nghề nghiệp tại Việt Nam đã có những tiến bộ đáng kể. Đội ngũ nhân lực y tế làm việc trong lĩnh vực này ngày một đông đảo song vẫn chưa đáp ứng được nhu cầu thực tế xã hội của đất nước. Trong tương lai, cùng với sự phát triển kinh tế - xã hội, các tác hại nghề nghiệp và bệnh nghề nghiệp sẽ có những thay đổi. Trong quá trình triển khai công tác chuyên môn dự phòng và bảo vệ sức khỏe người lao động ở các ngành nghề khác nhau, chúng tôi cũng đã phối hợp với Bộ môn Sức khỏe nghề nghiệp tại các Trường Đại học Y Dược để triển khai các khóa đào tạo và các nghiên cứu trên các đối tượng lao động. Việc phát triển tài liệu phục vụ giảng dạy và nghiên cứu khoa học trong chuyên ngành này tại các trường đại học Y Dược là rất cần thiết để phát triển đội ngũ nhân lực làm việc trong lĩnh vực bảo vệ và chăm sóc sức khỏe người lao động.

Cuốn “*Nguy cơ nghề nghiệp và rối loạn cơ xương ở nhân viên y tế*” đề cập đến nguy cơ nghề nghiệp của lao động ngành Y tế, trong đó trình bày kết quả các công trình của tác giả từ các nghiên cứu trên nhân viên y tế tại các bệnh viện tại Hải Phòng. Đây là một cuốn sách chuyên khảo có chất lượng chuyên môn cao, rút ra từ những công trình nghiên cứu công phu của tác giả. Cuốn sách chắc chắn sẽ đóng góp làm phong phú hơn cơ sở dữ liệu phục vụ công tác đào tạo, mở rộng nghiên cứu về lĩnh vực này ở nước ta. Cuốn sách cũng gợi ý cho các cán bộ chuyên ngành chúng tôi trong việc mở rộng nghiên cứu và thu thập bằng chứng từ các ngành nghề khác nhau để đưa vấn đề rối loạn cơ xương vào danh mục bệnh nghề nghiệp ở nước ta trong tương lai. Chúng tôi xin hoan nghênh tác giả đã biên soạn và đưa những nội dung nghiên cứu đến với các độc giả và đồng nghiệp quan tâm đến lĩnh vực còn mới mẻ này.

PGS. TS. BS. DOÃN NGỌC HẢI

Viện trưởng

Viện Sức khỏe nghề nghiệp và môi trường

Bộ Y tế

LỜI TỰA

Sức khỏe nghề nghiệp là một lĩnh vực rộng lớn cần có sự phối hợp tích cực và chủ động của nhiều ngành khoa học để chăm sóc sức khỏe người lao động tốt. Sức khỏe nghề nghiệp gồm nhiều nội dung trong đó có hai nội dung chính là vệ sinh lao động và bệnh nghề nghiệp. Cùng với sự phát triển kinh tế - xã hội, các yếu tố tác hại nghề nghiệp và bệnh nghề nghiệp cũng thay đổi theo thời gian với những tác nhân mới xuất hiện với theo sự thay đổi của các qui trình công nghệ mới. Trải qua nhiều năm giảng dạy, đào tạo sinh viên và học viên sau đại học, chúng tôi cũng đã từng biên soạn và sử dụng nhiều tài liệu khác nhau phục vụ giảng dạy trong lĩnh vực sức khỏe nghề nghiệp. Tuy nhiên cuốn sách "*Nguy cơ nghề nghiệp và rối loạn cơ xương ở nhân viên y tế*" này là cuốn sách đầu tiên đề cập chuyên đề về sức khỏe và nguy cơ nghề nghiệp cụ thể đối với lao động ngành Y tế. Cuốn sách được trình bày công phu, nhiều thông tin khoa học và phong phú bởi tác giả có nhiều năm làm việc trong lĩnh vực Sức khỏe nghề nghiệp. Đặc biệt cuốn sách đã trình bày các kết quả nghiên cứu về nguy cơ rối loạn cơ xương trong lao động ngành Y tế. Đây là rối loạn do các nguy cơ liên quan đến écgônômi thường gặp trong lao động. Theo ước tính của Tổ chức Y tế thế giới hơn 1/3 chứng đau thắt lưng là liên quan đến nghề nghiệp. Vì vậy cuốn sách này sẽ giúp cho các sinh viên, học viên sau đại học, nhân viên y tế và các nghiên cứu viên trong lĩnh vực sức khỏe nghề nghiệp và y học có thể lĩnh hội các kiến thức về sức khỏe nghề nghiệp, đặc biệt là những yếu tố tác hại nghề nghiệp trong ngành Y tế, các kết quả nghiên cứu về rối loạn cơ xương trên điều dưỡng viên tại Hải Phòng. Những kết quả này có thể sử dụng như các bằng chứng khoa học trong lập kế hoạch, xây dựng các can thiệp chăm sóc sức khỏe cho nhân viên y tế tốt hơn, phát triển những ý tưởng cho các nghiên cứu tiếp theo trong lĩnh vực này để góp phần vào việc cải thiện điều kiện lao động và dự phòng rối loạn cơ xương ở nhân viên y tế. Chúng tôi khuyến khích đồng nghiệp, các đối tượng sinh viên, học viên và nghiên cứu viên sử dụng tài liệu này trong lĩnh vực công tác của mình.

PGS. TS. BS. LÊ THỊ THANH XUÂN

Trưởng Bộ môn Sức khỏe nghề nghiệp

Viện Đào tạo Y học dự phòng và Y tế công cộng

Trường Đại học Y Hà Nội

LỜI NÓI ĐẦU

Trên thế giới có khoảng 59 triệu người đang làm việc trong lĩnh vực y tế. Toàn bộ lực lượng lao động này hàng ngày phải đối mặt với nhiều mối nguy cơ về sức khỏe và an toàn, bao gồm các yếu tố nguy cơ lây nhiễm do phơi nhiễm với các tác nhân sinh học, nguy cơ hóa học, nguy cơ cơ vật lý, nguy cơ về écgônômi trong thao tác chăm sóc y tế và nguy cơ về tâm lý xã hội. Trong các yếu tố nguy cơ trên, các nguy cơ về écgônômi là nhóm nguy cơ thường gặp, gây những hậu quả đa dạng trên nhân viên y tế trong đó có rối loạn cơ xương. Trên thế giới, ở các nước phát triển đã có rất nhiều công trình nghiên cứu về rối loạn cơ xương trên nhân viên y tế, ngược lại, ở các nước đang phát triển trong đó có nước ta thì còn ít số liệu được công bố.

Để có tài liệu học tập và tham khảo cho các học viên sau đại học và các đồng nghiệp quan tâm đến chủ đề này, chúng tôi biên soạn cuốn sách "*Nguy cơ nghề nghiệp và rối loạn cơ xương ở nhân viên y tế*". Cuốn sách gồm 3 phần, trong đó phần 1 cung cấp những tổng quan mới nhất trong đó có cả những kết quả nghiên cứu của chúng tôi về môi trường lao động và nguy cơ nghề nghiệp của nhân viên y tế nhằm cung cấp bức tranh về nguy cơ nghề nghiệp của lao động ngành y tế. Phần 2 là một nghiên cứu tổng quan hệ thống của chúng tôi cập nhật toàn diện về vấn đề rối loạn cơ xương nghề nghiệp, từ khái niệm, phương pháp đo lường, thực trạng và các biện pháp can thiệp ở nhân viên y tế trên thế giới. Phần 3 trong cuốn sách này chúng tôi trình bày một số công trình nghiên cứu của chúng tôi về rối loạn cơ xương ở nhân viên y tế và hiệu quả can thiệp tại Hải Phòng. Những công trình nghiên cứu này của chúng tôi nằm trong số ít những nghiên cứu đầu tiên ở nước ta nhằm đánh giá rối loạn cơ xương trên điều dưỡng viên tuyến tỉnh [1–3], tuyến huyện [4–6] và bước đầu đánh giá một số giải pháp can thiệp cải thiện RLCX trên điều dưỡng viên làm việc ở tuyến cơ sở [7, 8].

Cuốn sách này ngoài phục vụ cho việc đào tạo còn mong muốn truyền đạt và cung cấp thông tin cho truyền thông dự phòng, giúp cung cấp bằng

chúng cho các can thiệp tiềm năng và hy vọng thúc đẩy các đánh giá sâu hơn để đưa vấn đề rối loạn cơ xương trong các ngành nghề có nguy cơ cao vào danh mục bệnh nghề nghiệp ở nước ta. Rất mong nhận được sự đóng góp ý kiến phê bình của độc giả.

Hải Phòng, ngày 13 tháng 6 năm 2020

TÁC GIẢ

PGS. TS. BS. PHẠM MINH KHUÊ

**Trưởng Bộ môn Sức khỏe nghề nghiệp -
Khoa Y tế công cộng
Trường Đại học Y Dược Hải Phòng**

MỤC LỤC

<i>Lời nói đầu</i>	7
Phần 1. MÔI TRƯỜNG LAO ĐỘNG VÀ NGUY CƠ NGHỀ NGHIỆP CỦA NHÂN VIÊN Y TẾ	14
1. Khái niệm nhân viên y tế	14
2. Phân loại nhân viên y tế	14
3. Thực trạng môi trường lao động và bệnh nghề nghiệp ở nhân viên y tế trên thế giới	15
4. Thực trạng môi trường lao động và bệnh nghề nghiệp của nhân viên y tế tại Việt Nam	24
Phần 2. TỔNG QUAN VỀ RỐI LOẠN CƠ XƯƠNG NGHỀ NGHIỆP, PHƯƠNG PHÁP ĐO LƯỜNG VÀ CÁC BIỆN PHÁP CAN THIỆP Ở NHÂN VIÊN Y TẾ	31
1. Dịch tễ học rối loạn cơ xương nghề nghiệp và tác động của rối loạn cơ xương lên công việc và cuộc sống của nhân viên y tế	31
2. Biện pháp dự phòng rối loạn cơ xương nghề nghiệp trên nhân viên y tế và hiệu quả của các biện pháp dự phòng	46
3. Một số phương pháp đánh giá tình trạng RLCX trên nhân viên y tế	50
4. Một số bằng chứng về hiệu quả của các biện pháp dự phòng RLCX đã áp dụng trên nhân viên y tế trên thế giới	56
Phần 3. MỘT SỐ CÔNG TRÌNH NGHIÊN CỨU CỦA CHÚNG TÔI VỀ RỐI LOẠN CƠ XƯƠNG Ở NHÂN VIÊN Y TẾ VÀ HIỆU QUẢ CAN THIỆP	59
1. Nghiên cứu đặc điểm tổ chức lao động, tỷ lệ mắc rối loạn cơ xương và một số yếu tố liên quan trên điều dưỡng viên bệnh viện tuyến tỉnh tại Hải Phòng năm 2015	59
2. Nghiên cứu thực trạng rối loạn cơ xương trên điều dưỡng viên bệnh viện tuyến huyện và hiệu quả giải pháp can thiệp tại Hải Phòng năm 2017-2019	73